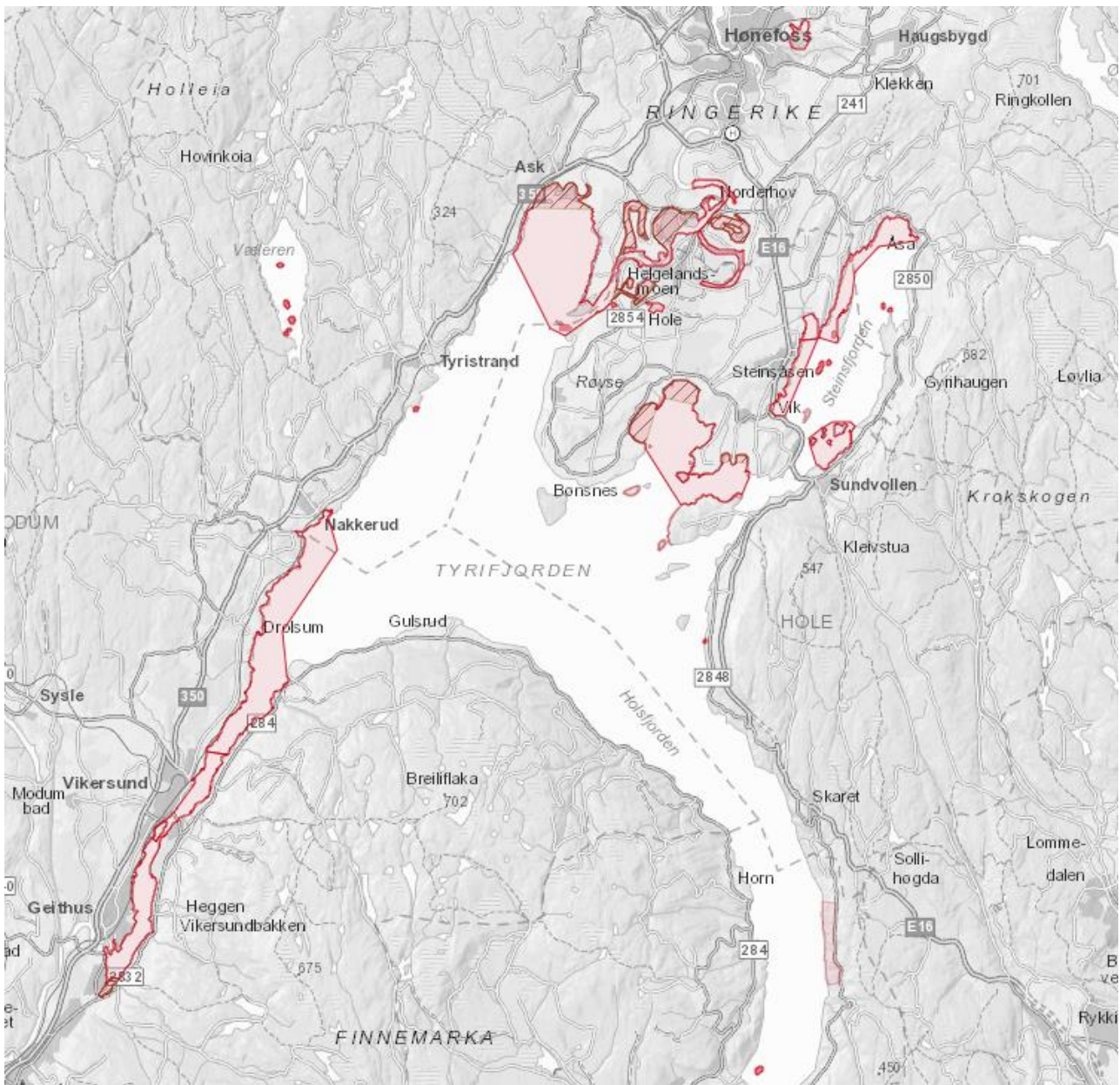

Verneområdene i
Tyrifjorden våtmarkssystem

Besøksstrategi

Verneområder i Tyrifjorden våtmarkssystem

Innhold

1	Innledning	3
1.1	Formål.....	3
1.2	Kort om rammeverk.....	4
1.2.1	Sammenfatning av formålsparagrafene i verneforskriftene	5
1.2.2	Nasjonal merkevarestrategi.....	5
2	Kunnskapsgrunnlaget.....	6
2.1	Sårbare naturverdier	6
2.2	Reiselivet.....	7
2.3	Den besøkende.....	8
2.4	Annen relevant kunnskap	9
2.5	Sammenstilling og situasjonsanalyse av kunnskapen	10
3	Mål og strategiske grep	11
3.1	Mål med besøksforvaltningen.....	11
3.1.1	Mål for verneverdiene.....	11
3.1.2	Mål for reiselivet og lokale interesser	11
3.1.3	Mål for besøkende og brukere	12
3.2	Strategiske grep.....	12
4	Plan for tiltak og kommunikasjon.....	12
5	Litteratur.....	13
6	Vedlegg	13
6.1	Temakart Båtliv.....	14
6.2	Plan for tiltak og skilt	16
6.3	Liste over aktuelle lokaliteter for informasjonstiltak.....	18
6.4	Kart - plassering av ulike informasjonsskilt	19

1 Innledning

Verneplan for Tyrifjorden omfatter våtmarksområder av internasjonal verdi – og består av økologiske funksjonsarealer for fugl knyttet til våtmark. De fjorten verneområdene som omfattes av planen ligger i Ringerike, Hole, Modum og Lier kommuner. Vernet ble vedtatt i 2018 og 2020, etter en verneprosess som startet i 2007. Områdene fanger opp et nettverk av hekkeområder, rasteplasser i høst- og vårtrekket, viktige beiteområder og overvintringsområder i vinterhalvåret. Det er mange forekomster av den produktive naturtypen evjer, bukter og viker, andre gruntvannsområder, meandrerende elvestrekninger og kalkrike naturtyper. Deler av Nordre Tyrifjorden og Storelva naturreservat er vernet som økologisk kompensasjon for tap av natur i samferdselsprosjektet for Ringeriksbanen og E16. Verneområdene omfatter til sammen 32663 daa vann, våtmark og noen landarealer.

I verneforskriftene for områdene går det frem at det *skal* utarbeides forvaltningsplaner for de ulike verneområdene. Besøksstrategi er en naturlig del av en forvaltningsplan. Å utarbeide forvaltningsplaner for verneområdene i verneplan for Tyrifjorden er en omfattende prosess som vil ta noe tid. Planene for de ulike områdene bør også sees i sammenheng med hverandre.

De rike områdene ved Tyrifjorden har vært attraktive for folk i lang tid på grunn av gode naturgitte forhold. Her er gunstig klima, fruktbart jordsmonn, produktive våtmarker og fjorden er rik på fisk og kreps. Allerede i steinalderen dyrket folk jorda rundt fjorden. Halvdan Svarte, Olav den hellige og Harald Hardråde kommer alle fra ringens rike – Hringaríki, og knyttet til gårder på Røyse og ved Steinsvika.

Områdene rundt Tyrifjorden er fortsatt attraktive for samfunnsutvikling, og den økende lokalbefolkningen og fritidsaktiviteter setter verneverdiene under stort press. Det er stort behov for å sette opp informasjonsplakater og eventuelt gjøre andre informasjonstiltak før forvaltningsplanene vil være klare. Denne forenklede besøksstrategien blir derfor laget for å danne grunnlag for informasjonstiltak i verneområdene. Besøksstrategien vil knyttes opp mot forvaltningsplanene, og der det er behov for ytterligere tiltak for informasjon og regulering av ferdsel, vil det kunne bli aktuelt med mer detaljerte strategier for enkelte av områdene.

1.1 Formål

Områdene rundt Tyrifjorden er under stort press fra rekreasjon, samferdsel og utvikling i kommunene. Forstyrrelser fra båtliv og fritidsaktiviteter er i noen av verneområdene til tider så stor at fuglenes hekking forstyrres og skades.

Besøksstrategien for verneområdene i Tyrifjorden skal danne grunnlag for informasjonsarbeid og styring av ferdsel i verneområdene, og signalisere forvaltningens målsettinger og intensjoner til brukere og interessenter. Gjennom tiltak skal forvaltningsmyndigheten tilrettelegge for-, styre og begrense ferdsel slik at verneverdiene bevares best mulig. Dette skal gjøres gjennom blant annet informative tiltak (skilting, mediasaker) og rettleiding (kontroller og styring av ferdsel).

Norge har gjennom **Ramsarkonvensjonen**, forpliktet seg til å bevare viktig våtmark og til å begrense presset på slike våtmarksarealer. Avtalen omfatter særlig ivaretagelse av våtmarker som leveområde for våtmarksfugler, men også som leveområde for flora og fauna generelt og som viktig ressurs for mange mennesker. Deler av Tyrifjordenområdene har allerede Ramsar-status. Det gjelder Averøya, Karlsrudtangen, Synneren, Juveren og Lamyra som ble vernet allerede på 70- og 80-tallet, disse inngår nå i Nordre Tyrifjorden og Storelva naturreservat. Status som internasjonalt viktige arealer understreker behovet og viktigheten av å ivareta disse flotte våtmarkene.

1.2 Kort om rammeverk

Rammene for arbeid med besøksforvaltning er naturmangfoldloven, verneforskrifter og forvaltningsplaner for verneområdene. Forvaltningsplaner for områdene i verneplanen foreligger ikke ennå. For de fleste verneområdene er planer påbegynt, og det er utarbeidet utkast. Det er imidlertid stort behov for at en besøksstrategi, som kan danne grunnlag for informasjonsarbeidet i verneområdene, kan komme på plass i forkant av forvaltningsplanene. Besøksstrategien vil deretter innlemmes i forvaltningsplanene for de enkelte verneområdene.

Tabell 1. Besøksstrategien omfatter verneområdene i verneplan for Tyrifjorden. Til sammen dekker verneområdene 32663 daa med vann, våtmark og noen landarealer med verdifull natur. I tabellen lenker områdenavn til verneforskriften og verne-ID til faktaark i Naturbase. NR = naturreservat, BVO = biotopvernområde.

Verneområde	Kommuner	daa	Verne-ID
Furuøyene BVO	Ringerike	15	VV00003406
Hovsenga NR	Ringerike	337	VV00003407
Lienskjæret BVO	Hole	8	VV00003413
Nordre Tyrifjorden og Storelva NR	Hole og Ringerike	11185	VV00003604
Solberg tjern NR	Ringerike	48	VV00003409
Steinsfjorden BVO	Hole	3825	VV00003410
Steinsvika NR	Hole	263	VV00003411
Storøya BVO	Lier	29	VV00003416
Storøysundet-Sælabonn NR	Hole	5733	VV00003408
Søndre Tyrifjorden NR	Modum og Ringerike	5750	VV00003414
Vassbunn NR	Modum	120	VV00003415
Vikersund-Bergsjø BVO	Modum	3232	VV00000631
Væleren BVO	Ringerike	106	VV00003412
Ådalselva NR	Ringerike	2012	VV00003405

1.2.1 Sammenfatning av formålsparagrafene i verneforskriftene

Hensikten med **verneplan for Tyrifjorden** var å sikre et større nettverk av økologiske funksjonsområder særlig viktig for fugl knyttet til våtmark, blant annet hekkelokaliteter og rasteplasser i høst- og vårtrekket og nærings- og leveområder til ulike tider av året.

Formålet med **biotopvernområdene** er å bevare områder som har særskilt betydning som økologiske funksjonsområder for en våtmarksfugl i form av hekkelokaliteter, og som nærings-, oppholds- og overvintringsområder for en rekke arter. De ulike verneforskriftene er rettet mot en eller flere enkeltarter, disse er: knoppsvane, sangsvane, toppand, stokkand, brunnakke, krikand og sothøne, makrellterne, hettemåke, fiskemåke, siland, tjeld, knoppsvane, dverglo, gråmåke og sildemåke, storlom, fossefall, laksand, storskarv og strandsnipe. I tillegg nevnes storørretens gyteplass i forskriften for Vikersund-Bergsjø.

Biotopvernområdene består av grunne, næringsrike vannarealer og sumpmarker som er viktige funksjonsområder blant annet som næringsområder og rasteplasser for våtmarksfugl, i tillegg til øyer, holmer og skjær samt sjøområdet rundt disse som er særlig viktig i hekketiden. Det er en målsetting å beholde verneverdiene i best mulig tilstand, og eventuelt videreutvikle dem.

Formålet med **naturreservatene** er å bevare et nettverk av våtmark av særlig stor verdi for fugl knyttet til slike naturtyper. Verneområdene omfatter grunne partier av Tyrifjorden og Steinsfjorden og partier i Storelva, Sogna og Ådalselva med levende geomorfologiske prosesser. Meandrerende elveløp har gitt opphav til naturtyper av stor verdi for biologisk mangfold. Evjer, bukter og viker, store grunne vannområder og mudderbanker er naturtyper som har høy biologisk produksjon og stor betydning for dyre- og planteliv.

Naturreservatene, sammen med biotopvernområdene, fanger opp områder av særlig stor betydning for fugleliv til ulike tider av året. Våtmarkssystemet representerer viktige hekke-, raste-, nærings- og overvintringsområder for en lang rekke arter. Det er en målsetting å beholde verneverdiene i best mulig og noen steder mest mulig urørt tilstand, og eventuelt videreutvikle dem.

Verneområdene har **ulike retningslinjer for ferdsel**, og det er utfordrende for brukere å orientere seg i hva som gjelder hvor. Enkelte steder er det soner med forbud mot motorferdsel. På hekkeholmene er det ferdselsforbud i hekketiden – all ferdsel er her forbudt på- og i en sone på 50 meter rundt hekkeholmen i hekketiden, med unntak av på Skartumholmen i Vikersund hvor ferdselsforbudet kun gjelder selve holmen.

1.2.2 Nasjonal merkevarestrategi

Alle verneområder i Norge er offisielle under merkevaren «Norges nasjonalparker». Dette er en nasjonal merkevarestrategi med mål om å skape en felles visuell identitet for verneområder i Norge. Informasjonsplakater som settes opp i Tyrifjorden våtmarkssystem, og andre verneområder i landet, skal derfor følge denne merkevaren, både i henhold til grafisk profil og design av skiltstativ.

2 Kunnskapsgrunnlaget

Grunnlag for besøksstrategien finnes blant annet i eksisterende kunnskap om verneområdene. Gjennom verneprosessen er det foretatt en rekke utredninger og kartlegginger av naturverdier, naturtyper samt brukerinteresser i områder omfattet av verneplanen. Registrerte forvaltningsrelaterte arter og naturtyper finnes i Miljødirektoratets naturbase og Artsdatabankens artskart. I tillegg er det gjort naturtypekartlegging som ikke er publisert, gjennom utredninger av verneplanen og arbeid med forvaltningsplaner. Rådgivende biologer leverte i 2012 utkast til forvaltningsplaner for tolv av verneområdene. Opperud (2008) sin rapport om brukerinteresser ble lagt til grunn i utkast til verneplanen og forvaltningsplanene. Rapporten presenterer flere temakart over ulike brukerinteresser i nordre del av Tyrifjorden, og omfatter blant annet temakart for båtliv i nordre Tyrifjorden (vedlegg 1).

Overvåking av fugl i områdene danner også viktig grunnlag for verneplanen. Norsk ornitologisk forening har gjennomført systematiske fugletellinger siden 1990-tallet og det foreligger gode serier med registreringer som gir oversikt over bestandsutviklingen for fuglelivet i områdene.

2.1 Sårbare naturverdier

Verneverdiene i verneområdene er i hovedsak knyttet til arealenes økologiske funksjon for våtmarksfugl. Deler av Tyrifjorden har kalkrik geologi fra kambrosilur-perioden med forekomster av kalkrike naturtyper og kalkkrevende arter. Områdene er produktive og artsrike, og er derfor viktige for et langt større biologisk mangfold enn arter som nevnes spesifikt i verneforskriftene. Kalkrik natur som her, finnes få steder i Norge og som regel sammenfaller slik natur med menneskelig bosetting og samfunnsinteresser, nettopp fordi de utgjør så rike og gunstige levesteder. Arealendringer som oppdyrking, nedbygging, og forstyrrelser fra menneskelige aktiviteter er den største trusselen for en lang rekke truede arter, i tillegg til klimaendringer. Fritidsaktivitet til vanns kan utgjøre en stor negativ påvirkningsfaktor for fuglelivet. Hurtiggående båter og ilandstiging på holmer og skjær er særlig forstyrrende for mange fugler. Vannskuter har blitt en populær aktivitet i Tyrifjorden, også innenfor flere av verneområdene. Slike farkoster forstyrrer fuglelivet langt mer enn de fleste båter, de er uforutsigbare for fuglene med sin store hastighet, brå retningsendringer og mulighet til å kjøre i høy hastighet på svært grunt vann. Ofte foregår lek med vannskuter i samme område over lenger tid enn hva en passerende båt ville ha gjort. Derfor er det forbud mot bruk av vannskuter i Storøysundet-Sælabonn og Nordre Tyrifjorden og Storelva naturreservater.

Spesielt sårbare verdier som ønskes ivaretatt gjennom denne besøksstrategien er:

- **Hekkelokaliteter** - For enkelte arter har hekkesuksessen vært så lav de senere år at tilstanden nå er kritisk (ifølge foreløpige tall fra fugletellinger – rapportperiode 2015-2020, ikke publisert). Særlig hettemåke *Chroicocephalus ridibundus* (rødlistekategori VU i 2015, foreløpig vurdering for rødlista 2021- EN) og makrellterne *Sterna hirundo* (EN i 2015, foreløpig vurdering 2021 - EN) har gått kraftig tilbake i Tyrifjorden i det siste. Mange av de viktige

hekkelokalitetene for våtmarksfugl ligger på små skjær og holmer, nær vannflaten. Bølger fra hurtiggående eller store farkoster kan skylle bort reir og unger. I noen tilfeller mislykkes hekkingen på grunn av flom. Forstyrrelser fra folk som kommer tett innpå eller går i land på hekkelokalitetene er også vesentlig, i noen tilfeller kan det se ut til å ha forekommet bevisst rasering av hekkelokaliteter. Løse hunder utgjør en betydelig trussel for bakkehekkende arter, derfor er det særlig viktig at perioder med ferdselsforbud i hekketiden og båndtvang overholdes. (Hekketid 15.4. – 31.07. og båndtvang i biotopvernområdene 1.4.- 20.8 og fra 1.4 – 31.10 i naturreservatene.)

Forstyrrelser i ruge- og ungeperioden vil gi økt energiforbruk og redusert næringsopptak for voksne og unger, og det vil gå på bekostning av voksne fuglers ruging og tilsyn med avkom. Det kan for eksempel gjøre at egg eller unger dør som følge av overoppheting eller nedkjøling, eller at hekkelokaliteten oppgis.

- **Rasteplasser** – Gruntvannsområder, våtmark og mudderbanker er viktige rasteplasser for arter som trekker om våren og om høsten i perioden fra slutten av august til midten av oktober. Særlig viktige områder finnes ved Averøya og nordover til Karlsrudtangen, i Sælabonn og vikene i Storøysundet, i Steinsvika, og gruntvannsområdene i Søndre Tyrifjorden og Vikersund. For fugl som trekker over lange avstander er det viktig å hvile å finne næring på veien.
- **Våtmark og grunne partier av sjøen** – Disse områdene er viktige for arter som oppholder seg der for resting og næringssøk, og for fugler som er særlig sårbare i myteperioden. Fugler skifter fjærdrakten årlig, og ender og gjess er i en periode på 3 - 7 uker helt ute av stand til å fly fordi de feller alle svingfjærene samtidig. I denne perioden, som ofte sammenfaller med kyllingenes første levetid, er de særlig sårbare og har vanskelig for å unngå hurtiggående og uforutsigbare farkoster, slik som vannskutere og raske båter.

2.2 Reiselivet

Tyrifjorden er et attraktivt sted å besøke, særlig i sommerhalvåret. Det er kort vei for dagsutflukter fra store byer i regionen, som Oslo og Drammen, og Hønefoss ligger kun få minutter unna. Det finnes en rekke overnattingssteder tilknyttet Tyrifjorden og noen av disse ligger kloss inntil verneområdene, med egne badeplasser og bryggeanlegg. Området er rikt på kulturhistorie, kulturminner og viktige kulturlandskap og pilegrimsleden går gjennom både Hole og Ringerike. Det mangfoldige plante- og dyrelivet kan også utnyttes som et opplevelsestilbud for tilreisende, og i undervisningsøyemed for skoler og studiesteder. Også geologien i området er et reisemål, da det er et viktig referanseområde for forekomster av kalkrike bergarter fra kambrosilurtiden perioden.

Flere aktører i området har utleie av båt og båtplasser, vannskuter og kano, og det er mulighet for å sette ut egen båt ved flere båtslipper. Dette gjør at også tilreisende har tilgang på fjorden og elvene. Bruk av medbrakt båt eller vannskuter kan dessuten medføre spredning av uønskede organismer som for eksempel krepspest til fjorden.

Tabell 2. Viktige reiselivs- og fritidsaktører og i Tyrifjorden

Aktør	Lokalitet	Merknad
Onsakervika Camping	Ved utløpet av Storelva	Egen badestrand tett på hekkeholme med ferdselsforbud i hekketiden - Sandtangenøyene
Odin Camping	Ved utløpet av Storelva	Egen badestrand tett på hekkeholme med ferdselsforbud i hekketiden - Sandtangenøyene
Utvika Camping	På østsiden av Storfjorden	Båttutleie og båtplasser
Natvedt Camping	Nord for Vikersund	Egen badestrand, robåttutleie
Sundvollen Hotell	Sundvollen	Samarbeider med Dronning Tyra
Tyrifjorden hotell	I Vikersund	110 sesongutleide båtplasser, egen badestrand
7-Eleven Hønefoss	Osloveien 16, Hønefoss	vannskuterutleie
Dronning Tyra	Ligger ved Sundvollen	Båtoplevelser på Storelva, Tyrifjorden og Steinsfjorden. Fra 1. mai til 30. september.
DNT Ringerike	Hønefoss	Arrangør av fellesturer, blant annet til Averøya
Steinsletta Havkajakklubb	under DNTRingerike	kajakkutleie

2.3 Den besøkende

Besøksstrategiens sin hovedmålgruppe er alle som ferdes på fjorden og i verneområdene. De viktigste brukergruppene består av lokale innbyggere og ferierende hyttefolk som ferdes på og langsmed fjorden i rekreasjonsøyemed, men også tilreisende for dagsbesøk og turister vil være viktige målgrupper. Opperud (2008) anslår at det i hele området rundt Tyrifjorden er om lag 1200 hytter som ligger nærmere fjorden enn 100 m, mange av disse med egen strandlinje. Rekreasjon i form av dagsutflukter på vannet, båtliv og padling, bading, vannlek, fiske og fotturer langs strendene er viktige aktiviteter i sommerhalvåret. Det forekommer også jakt og krepsefiske i sesongene for dette. Vinterstid ligger det ofte is på store deler av fjorden og det er muligheter for vinteraktiviteter og isfiske. Aktiviteter på isen kommer sjeldnere i konflikt med verneformålene ettersom det er isfrie områder som er viktigst for fuglelivet om vinteren.

For nærmere beskrivelse av de viktigste lokalitetene for ulike aktiviteter henvises det til Opperud (2008) sin rapport om brukerinteresser.

Fuglekikking er også en populær aktivitet i området. Fuglekikking i seg selv kommer sjelden i konflikt med verneverdiene. Men fuglekikkere kan ofte deles i to grupper basert på ulik atferd, fuglekikkere og fuglefotografer. Jakten på å fange enkelte arter på «brikka» kan i enkelte tilfeller føre til såkalte «bomber», når meget sjeldne arter blir observert. Det finnes ulike varslingstjenester for observasjoner av sjeldne fugler og dette kan føre til at man plutselig kan få stor pågang fra fuglekikkere. Dette kan være svært uheldig, særlig i sårbare perioder.

Norsk Ornitologisk forening har gitt Tyrifjorden våtmarkssystem status som IBA (important bird and biodiversity area), og området er et godt etablert reisemål for fugleinteresserte også internasjonalt. Det har vært fremmet ønske om å etablere fuglekikkertårn i tilknytning til verneområdene, og Statsforvalteren ser dette som et positivt tiltak og kan å bidra til utvikling av dette. Lokalisering eller ansvarlig tiltakshavere er ikke avklart enn så lenge. Mulige lokaliteter foreslått er i Svensrudvika i Sælabonn, eller i forbindelse med campingdrift ved utløpet av Storøya.

Tyrifjorden og Steinsfjorden har en livskraftig bestand av edelkreps som er en sterkt truet art i Norge. Paradoksalt gjennomføres det hver høst krepsefiske med gode fangster. I perioden 2004 -2014 var den årlige fangsten mellom 30 000 - 45 000 kreps per sesongen (Johnsen, Skurdal og Garnås 2014). I Tyrifjorden finnes også to stammer av storørret. En stamme som gyter ved Vikersund (utosgytende stamme) og en som gyter i Randselva. Statsforvalteren er forvaltningsmyndighet for disse artene i fylket, i tillegg inngår storørreten i verneformålet for Vikersund-Bergsjø biotopvernområde spesifikt. Det er lang tradisjon for fritt fiske i fjorden. Bestander av storørret og stor gjedde er særlig interessant for mange. I noen områder kan også tilbud om jakt være attraktivt. Verneforskriftene åpner for lovlig jakt og fiske i samsvar med gjeldende lovverk, men med begrensninger i tillatt byttedyr i enkelte av verneområdene.

2.4 Annen relevant kunnskap

Vi mennesker tar stadig mer plass, både permanent ved fysisk beslaglegning av arealer, og midlertidig ved ferdsel i mer eller mindre urørte områder i naturen. Dette gir mindre plass til andre arter som vi deler landet og verden med. Den største trusselen for biomangfold og for fugleliv er vår tilstedeværelse og arealendringer er hovedårsak til at arter forsvinner.

Kort avstand til Oslo og sentrale deler av Østlandet, gjør at områdene rundt Tyrifjorden er attraktive for utvikling. Ny Ringeriksbane og E16 med foreslått kryss på Helgelandsmoen (ikke vedtatt) vil gjøre regionen svært attraktiv for både samfunns- og næringsutvikling. Trasé for vei og baner er planlagt å krysse over Storelva og vil ha stor påvirkning på verneverdiene i Nordre Tyrifjorden og Storelva naturreservat direkte. Videre vil en økning i befolkning og aktivitet i regionen legge ytterligere press på naturverdiene. Økt rekreasjonsferdsel på fjordene og elvene, samt press på strandlinjer vil kunne komme i konflikt verdifull naturen i regionen og med hensynet til fuglelivet og andre verneverdier i de vernede områdene.

En rekke planer om utvikling i områdene rundt Tyrifjorden vil føre til økt belastning og legge press på de vernede naturverdiene. Noen konkrete utviklingsplaner av betydning er:

- Fellesprosjektet for ny Ringeriksbane og E16 – krysser Nordre Tyrifjorden og Storelva naturreservat. Stor påvirkning på Ramsar-området i Synneren og andre områder innenfor naturreservatet.
- Tettstedsutvikling og togstasjon ved Sundvollen i sammenheng med fellesprosjektet – økt press på verneområdene i Tyrifjorden via befolkningsvekst og medfølgende aktivitet i

området. Viktige våtmarksområder som går tapt under prosjektet er forsøkt kompensert med arealer for økologisk kompensasjon innenfor Nordre Tyrifjorden og Storelva naturreservat.

- Utvikling av Helgelandsmoen – Hole kommune vil lage egen kommunedelplan for området. Området grenser til, og er omkranset av, Nordre Tyrifjorden og Storelva naturreservat.
- Ny gjestehavn i Vikersund – økt båtferdsel – tilgang på øvrige deler av Tyrifjorden (inkludert verneområder) skjer via Vikersund-Bergsjø biotopvernområder og Søndre Tyrifjorden naturreservat.

Kommunene har initiert en mulighetsstudie for etablering av besøksenter i tilknytning til våtmarksområdene i Tyrifjorden. Kunnskapsenteret vil kunne ha stort formidlingspotensiale ved å være base for opplevelser, aktiviteter og kunnskapsformidling basert på områdets rike kulturhistorie, naturverdier, spesielle geologi, og gode muligheter for friluftsliv og naturopplevelser. Dette kan føre til både lokal stolthet og kunnskap, og kan bidra til bevaringen av naturverdiene.

2.5 Sammenstilling og situasjonsanalyse av kunnskapen

Verneområdene danner et nettverk av viktige våtmarksområder og inngår i et større landskap hvor menneskelig aktivitet og naturlig dynamikk utenfor vernegrensene påvirker de vernede områdene. Jordbruksinteresser, vassdragsregulering, samfunnsutvikling, forurensing og klimaendringer med mer gir komplekse sammenhenger. I forvaltningen av verneområdene vil hensynet til den samlede belastningen på verneverdiene veie tungt.

Dette gjør det nødvendig å løfte blikket ut over vernegrensene for å forvalte verneverdiene best mulig. Det er også mye verdifull natur som ikke er vernet i regionen, og disse områdene kan være betydningsfulle som korridorer for dyre- og planteliv mellom verneområdene, eller for friluftsliv og rekreasjonsaktiviteter.

Besøksforvaltning er et viktig ledd i bevaringen av naturverdiene. Hensiktsmessig og riktig tilrettelegging eller kanalisering av ferdsel og aktivitet i verneområdene, fordrer derfor godt samarbeid med kommunene rundt Tyrifjorden, for å sikre en helhetlig og økosystembasert forvaltning.

3 Mål og strategiske grep

3.1 Mål med besøksforvaltningen

I et helhetlig perspektiv vil både lokalsamfunn, befolkning og tilreisende tjene på at naturen i området bevares. Tilstedeværelse av artsmangfold og funksjonelle økosystemer har ringvirkninger som ikke er lett å se rekkevidden av, men som vi alle unektelig drar nytte av. Besøksstrategien er derfor et viktig ledd i forvaltningen av verneområdene, som har som mål **å bevare naturen best mulig for all fremtid**. Besøksstrategien kan knyttes opp mot FNs bærekraftsmål, særlig mål nr. 15 – Livet på land.

3.1.1 Mål for verneverdiene

Overordnet mål - **verneverdiene skal ikke skades eller forringes**. Besøksstrategien skal legge til rette for rettleiding og informasjon om naturverdiene som er vernet, slik at den overordnede målsettingen til enhver tid nås. Dette skal gjøres ved å formidle kunnskap om verneformålet og om bestemmelsene i verneforskriften og oppfordre til skånsom bruk og ferdsel i et omfang som ikke skader verneverdiene. Det er også et mål å begrense og styre ferdsel innenfor verneområdene der dette kan komme i konflikt med sårbare verdier. Tilrettelegging må derfor ikke overskygge målsettingen med å ivareta verneverdiene, men søke å spre kunnskap om og eierskap til verdiene som finnes i dette landskapet, slik at også lokalbefolkning og kommunene kan bidra til bevaring gjennom sin aktivitet i lokalsamfunnene.

3.1.2 Mål for reiselivet og lokale interesser

Det er et mål at **reiseliv og lokale interesser ser verdien av naturkvalitetene som bevares gjennom verneområdene** og at disse kan være kilde til lokal verdiskapning. For eksempel i form av naturopplevelser og kilde til kunnskap om historie, dyre- og planteliv eller geologi og geologiske prosesser. Dette **potensialet må kun utnyttes på en måte som ivaretar verneverdiene og bevarer naturen**.

Ramsarkonvensjonen legger også opp til at verneområdene skal kunne brukes på en bærekraftig måte - «wise use». Det er viktig at besøkende kan få kunnskap om naturen og verneverdiene, men også de hensyn som må tas ved bruk av områdene og hvilke bestemmelser som gjelder. Slik kan man også bli glad i områdene og kjenne ansvar for at de bevares.

I deler av verneområdene finnes begrensinger og forbud mot motorisert båtferdsel. **Det er ikke ønskelig med økt båtferdsel innenfor verneområdene**. Økt ferdsel i verneområdene vil følge av utvikling i områder utenfor rekkevidden av verneforskriftene og det er derfor særlig viktig å informere om utstrekning og retningslinjer i områdene som er vernet, også i øvrige deler av Tyrifjorden hvor båtfolk ferdes, ved innfallsporter, bryggeanlegg etc.

3.1.3 Mål for besøkende og brukere

Det er en målsetting at **enhver som ferdes i verneområdene og på Tyrifjorden, Steinsfjorden, Storelva og Sogna, kjenner til verneområdene og hensyntar verneverdiene**. Og at det er lett å finne frem til gjeldende regler og retningslinjer slik at hver enkelt kan ferdes og nyte godt av naturen på en ansvarlig og skånsom måte.

3.2 Strategiske grep

De viktigste strategiske grep er å sørge for veiledende informasjon og kunnskap, hovedsakelig gjennom merking og informasjonsmateriell på strategiske punkter. Videre er det viktig med tilstedeværelse og tilgjengelighet, slik at det blir kjent og synlig for brukerne og lokalbefolkningen at forvaltningsmyndigheten er synlig og tilgjengelig, følger opp og bryr seg om verneverdiene. Blant annet ved gjennomføring av befaringer og kontroller, dialog med lokalfolk og grunneiere, oppfølging av tiltak det gis tillatelser til.

God dialog og samarbeid med kommunene kan gi mer enhetlig og hensiktsmessig planlegging av utviklingen i regionen og lokale tiltak. Kontakt med ulike aktører og interessegrupper kan bidra til større bevissthet rundt verneområdene og skape lokalt eierskap til den rike naturen og verneverdiene i området.

Spesielt viktige punkter for informasjon:

- Båttutsettingssteder
- Bryggeanlegg
- Utleiesteder for båter, vannscootere, kajakk og kano
- Campingplasser og andre reiselivsvirksomheter
- Badeplasser
- Aktuelle nettsted

4 Plan for tiltak og kommunikasjon

I først omgang planlegges tiltak for informasjon og rettledning til brukere av fjorden. Det vil innebære merking av fartsgrenser enkelte steder, og soner med motorferdselsforbud. Videre planlegges det informasjon om verneverdiene ved viktige innfallssteder som for eksempel bryggeanlegg, badeplasser og campingplasser. Plan for tiltak og skilting finnes i vedlegg – avsnitt 6.2. Det vil være behov for ulike utforminger av informasjon - overordnede tema- og kartplakater, og noen mindre og mer tilpassede

infoplakater til enkeltområder. Brosjyre til å dele ut i forskjellige sammenhenger, ved for eksempel kontroller på fjorden og på hoteller, campingplasser etc. Alle informasjonen bør vise til det interaktive kartet. Det interaktive kartet bør videreutvikles og holdes oppdatert jevnlig. Kartløsningen kan for eksempel gjøres mer attraktiv for flere brukere dersom det kan inkluderes annen type informasjon i løsningen.

I det videre arbeidet med forvaltning av områdene skal det utarbeides forvaltningsplaner for hvert enkeltområde. Det vil da vurderes om det er behov for mer detaljerte besøksstrategier innenfor enkelte av verneområdene. Den samlede besøksstrategien legges til grunn for skilting og informasjonstiltak i verneområdene i nærmeste fremtid. Besøksstrategien vil etter hvert inngå i forvaltningsplanene for verneområdene. Godkjente planer og planer til høring vil være offentlig tilgjengelige på nett (fpnv.naturbase.no) og vil distribueres til relevante mottakere som kommunene, aktuelle aktører, berørte grunneiere og interesseorganisasjoner.

Det vil være aktuelt å utforme «nyhetssaker» for ulike aktuelle tema fra tid til annen, som for eksempel informasjon om ferdsel og hekkende sjøfugl. Aktuelle kanaler for spredning vil være sosiale medier, nettsider, media, trykksaker og informasjonsplakater.

5 Litteratur

Johnsen, S.I., Skurdal, J. & Garnås, E. 2014. Status og overvåking av krepsebestanden i Steinsfjorden i Buskerud 1979-2014 - NINA Rapport 1048.

Opperud, O.H. 2008. Brukerinteresser i Nordre Tytrifjorden, Væleren og deler av Ådalselva. Oppdragsrapport - Fylkesmannen i Buskerud.

6 Vedlegg

1. Temakart Båtliv
2. Plan for tiltak og skilt
3. Liste over aktuelle lokaliteter for informasjonstiltak
4. Kart – plassering av ulike informasjonsskilt

6.1 Temakart Båtliv

6.2 Plan for tiltak og skilt

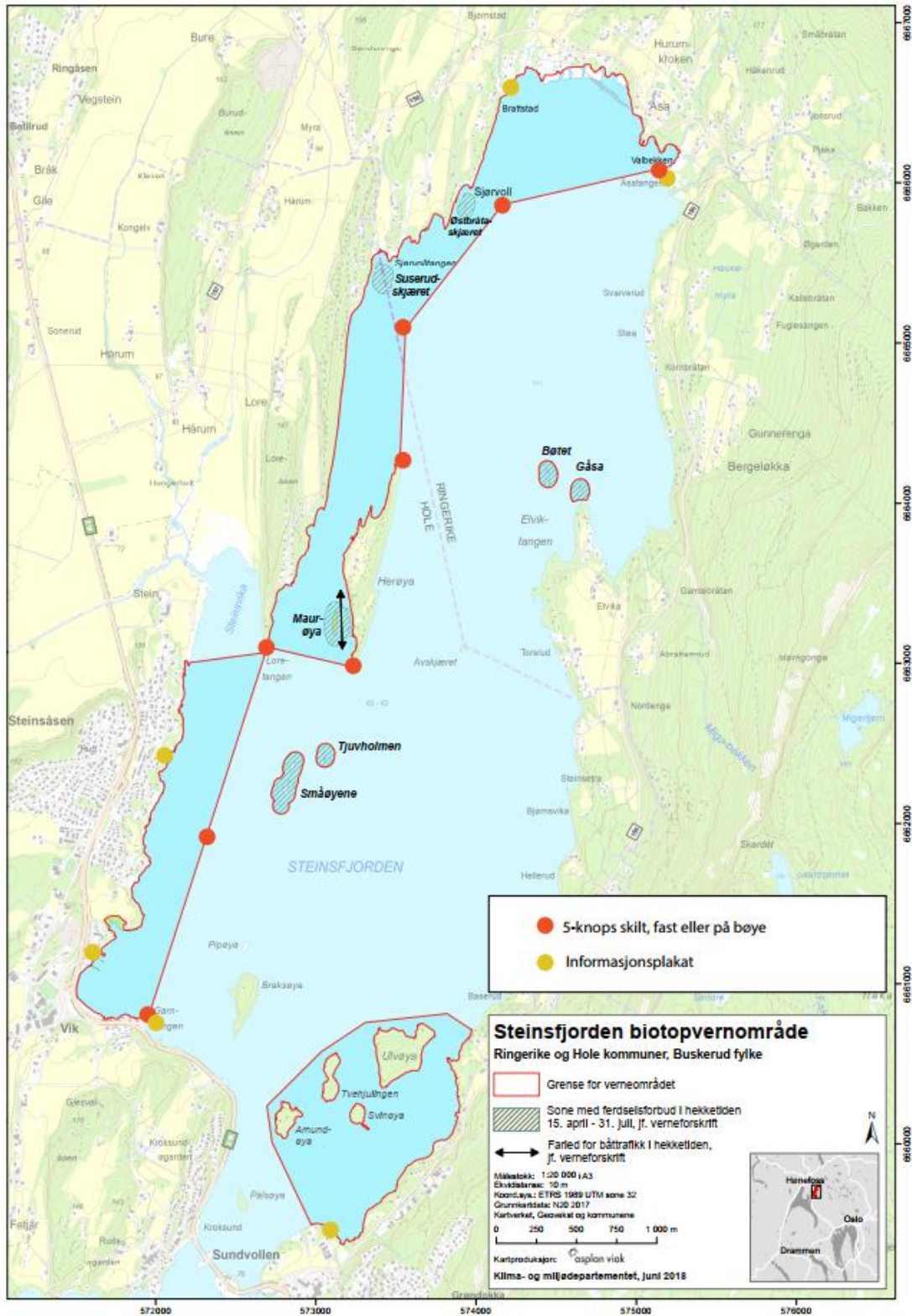
Verneområde	Tiltak		ansvarlig	samarbeid	prioritet	utføres innen
	beskrivelse	merknad				
Nordre Tyrifjorden og Storelva NR og Steinsfjorden BVO	Produsere skilt 5-knop	aktør med rammeavtale	SF	Trykkeri	1	vår/sommer 2021
Nordre Tyrifjorden og Storelva NR og Steinsfjorden BVO	Montere skilt 5-knop		SF	SNO	1	2021/2022
Tyrifjorden våtmarkssystem	Utarbeide informasjonsplakater	Overordnet kartplakat, brosjyre, samt ulike temaplakater, artsplakater etc.	SF	Grafisk byrå	1	2023
Tyrifjorden våtmarkssystem	Produksjon av brosjyre	aktør med rammeavtale	SF	Trykkeri	1	2022
Tyrifjorden våtmarkssystem	Distribusjon av brosjyre	til aktuelle aktører	SF	SNO	1	2023
Tyrifjorden våtmarkssystem	Produksjon av informasjonsplakater	aktør med rammeavtale	SF	Trykkeri	1	2023
Tyrifjorden våtmarkssystem	Montering av informasjonsplakater		SF	SNO	1	2023
Tyrifjorden våtmarkssystem	Oppdatere, supplere - Interaktivt kart over verneområdene	statsforvalteren.no/tyrifjorden	SF		2	ved behov
Tyrifjorden våtmarkssystem	kontroll og oppsyn - til stede værelse	med båt på fjorden i høysesongen	SF	SNO, Politi	1	årlig i sesong
Tyrifjorden våtmarkssystem	Informasjonsopplegg for 7.klassinger		Frivillighets-sentralen	SF kan bidra m. info	3	årlig
tilknyttet verneområde	Fugletittertårn og utviklingsplattinger		SF kan gi støtte og ve		3	
tilknyttet våtmarkssystemet	Besøkscenter	Mulighetsstudie pågår	Kommunene	SF	3	-

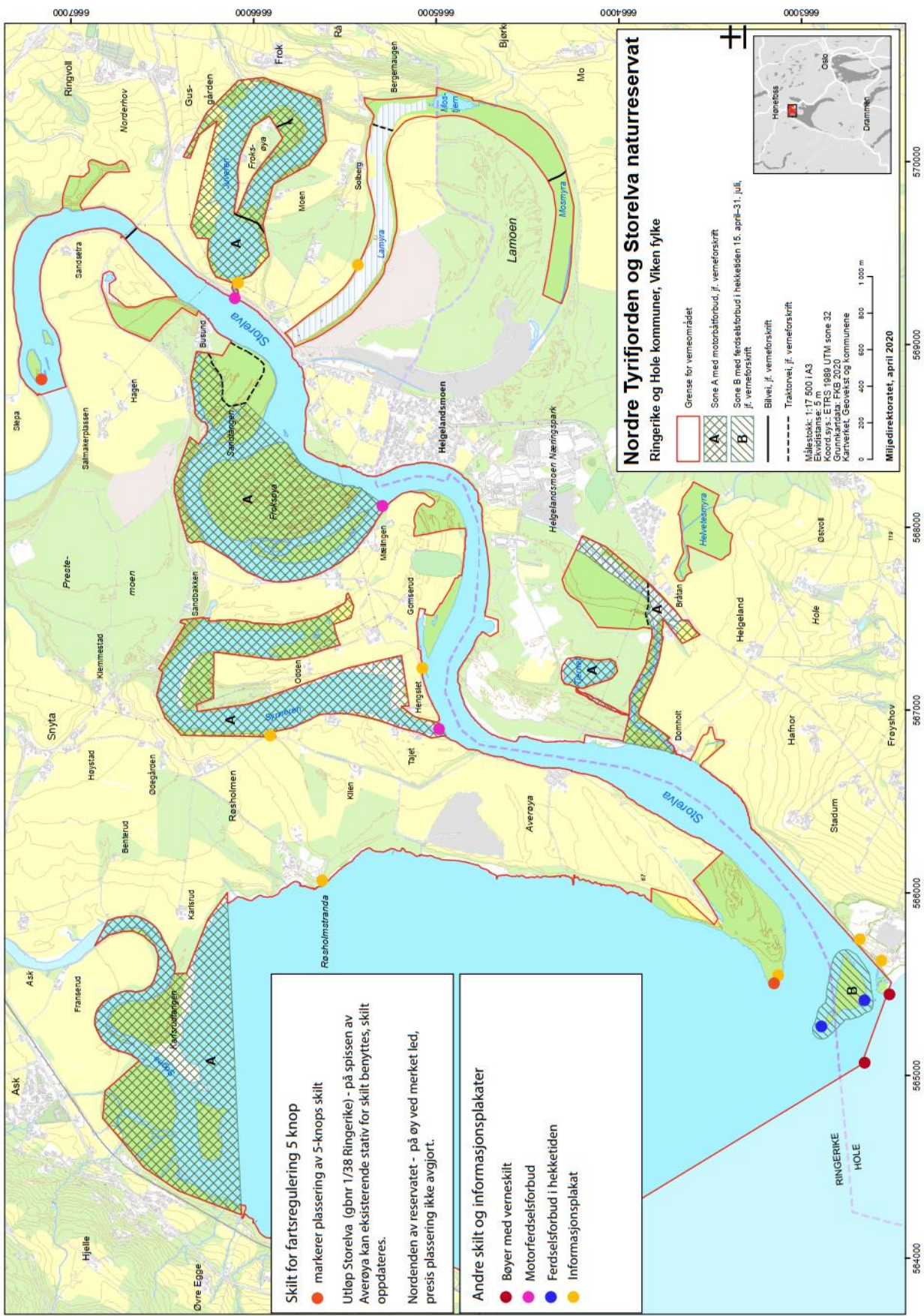
Verneområde delområde		Skiltplan - informasjon og merking			ansvarlig	samarbeid	prioritet	utføres innen
		beskrivelse	plassering					
Hovsenga NR		Informasjonsplakat DNT	På nordsiden av turstien rundt Hovsenga, ved stikryss. Samarbeid med SF slik at skiltet også inneholder informasjon om verneverdiene i naturreservatet og kart.		DNT Ringerike	Hovsengas venner og SF	-	2021
		Merking av irateplass	Rasteplass merkes på informasjonsskiltet til DNT		DNT Ringerike	SF	-	2021
Nordre Tyrifjorden og Storelva NR	Averøya	Skilt - fartsbegrensing	Tuppen av Averøya - eksisterende skilt skiftes ut		SF	SNO	1	2021
	Averøya	Informasjonsplakat	Tuppen av Averøya - gammel plakat oppdateres		SF	SNO	1	2022
	Averøya	Bøyer - Markering av vernegrensen m fartsbegrensing	(se kartplan) oppdater kart		SF	Tjenestekjøp	1	årlig i sesong
	Sandtangenøyene	Soneskilt x 3-4 stk - ferdseisforbud i hekketid	sammen med løveskilt		SF	SNO	1	2021
	Sandtangenøyene	Informasjonsplakat x 2	(se kartplan)		SF	SNO	1	2023
	Nordfjorden	Informasjonsplakat	Røsholmstranda		SF	SNO	1	2023
	Nordfjorden	Informasjonsplakat	Onsakerвика camping		SF	SNO	1	2023
	Nordfjorden	Informasjonsplakat	Odin camping		SF	SNO	1	2023
	Synneren	Soneskilt - Motorferdsel forbud oppdateres	Innløp		SF	SNO	1	2021
	Synneren	Informasjonsplakat	Averøveien, bytte ut eksisterende		SF	SNO	1	2023
	Juveren	Soneskilt - Motorferdsel forbud oppdateres	Innløp		SF	SNO	1	2021
	Juveren	Informasjonsplakat	Ved fiskeplass(er), bytte ut eksisterende		SF	SNO	1	2023
Froksøya	Soneskilt - Motorferdsel forbud oppdateres	ny markering på Mælingensiden (se kartplan) Midtveis Garntangen - Loretangen, knekkpunkter og ved Orebråtvika.		SF	Tjenestekjøp	2	2021	
Steinsfjorden BVO		Bøyer - Markering av vernegrensen m fartsbegrensing			SF		1	årlig i sesong
	Vik	Informasjonsplakat	Bryggeanlegg Statoilstranda		SF	SNO	1	2023
	Grantopp	Informasjonsplakat	Frluftsareal		SF	SNO	2	2023
	Nær sundvollen	Informasjonsplakat	ved arbeidssenteret?		SF	SNO	2	2023
	Garntangen	Informasjonsplakat	bak på 5-knopskilt + vegg		SF	SNO	1	2023
	Steinsby	Informasjonsplakat	Steinbystranda - Kommunal brygge		SF	SNO	1	2023
		Liten Informasjonsplakat?	vurderes		SF	SNO	3	2023
		Informasjonsplakat	Svensrudvika brygge		SF	NOF, SNO	2	2023
		Bøye - sone med motorferdselsforbud	Ved krysningspunkt grense og led inn til brygga?		SF	Tjenestekjøp	1	årlig i sesong
		Informasjonsplakat	Marinabygget og ved slipp		SF	SNO	1	2023
Søndre Tyrifjorden NR	Nakkerud	Informasjonsplakat	Nakkerudstranda		SF	SNO	1	2022
	Steintangen	Informasjonsplakat	Steintangen badeplass		SF	SNO	1	2022
Vassbunn NR		Liten Informasjonsplakat	Ved bensinstasjonen		SF	SNO	3	2022
		Informasjonsplakat	Pollen/gjestebygge		SF	SNO	1	2023
Vikersund-Bergsjø BVO	Vikersund	Informasjonsplakat	Vikersund Hotel		SF	SNO	1	2023
	Vikersund	Informasjonsplakat	Sand båtforening		SF	SNO	1	2023
	Natvedt	Informasjonsplakat	Natvedt camping		SF	SNO	2	2023
Ådalselva NR		Informasjonsplakat	Må vurderes		SF	SNO	3	2022

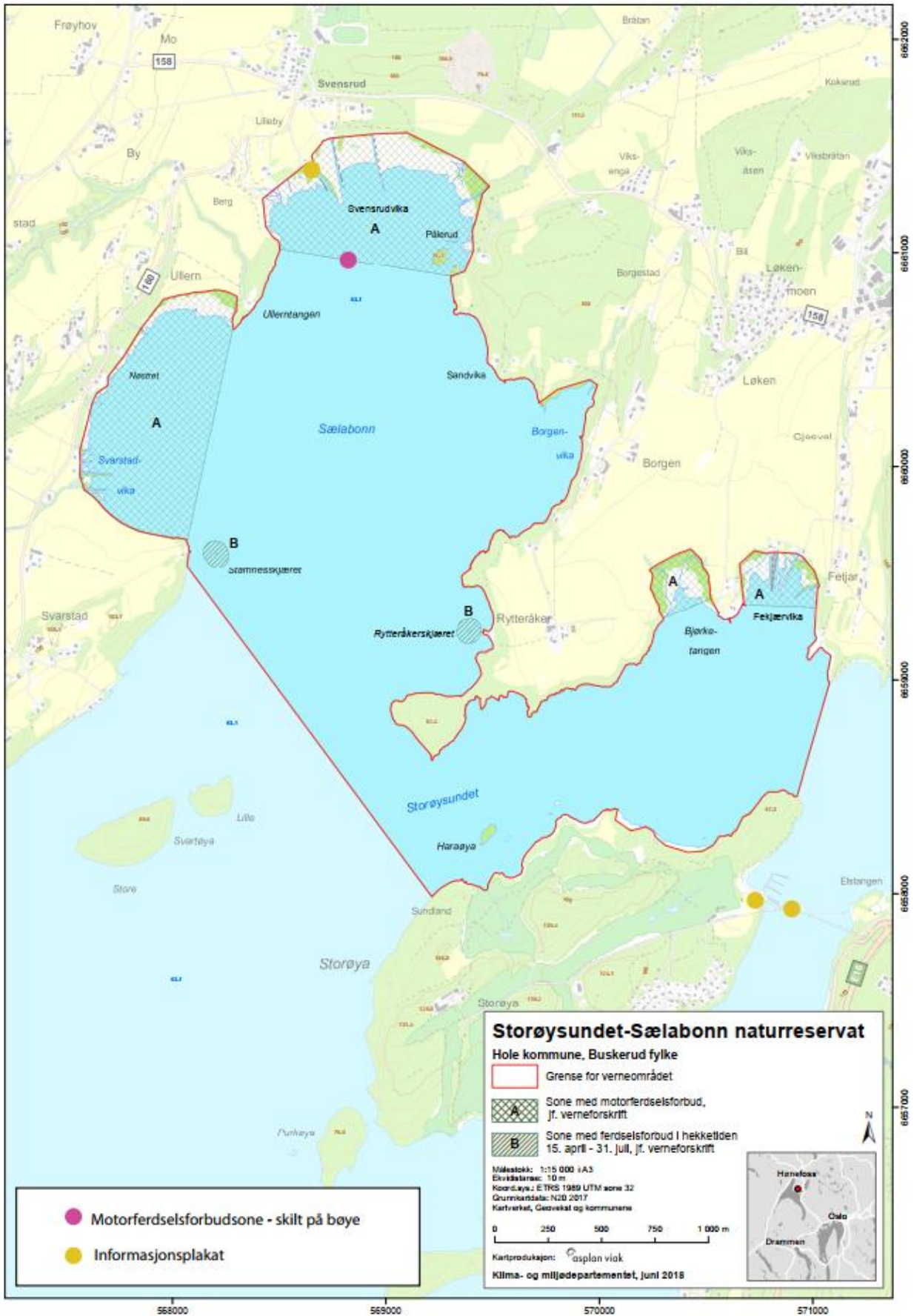
6.3 Liste over aktuelle lokaliteter for informasjonstiltak

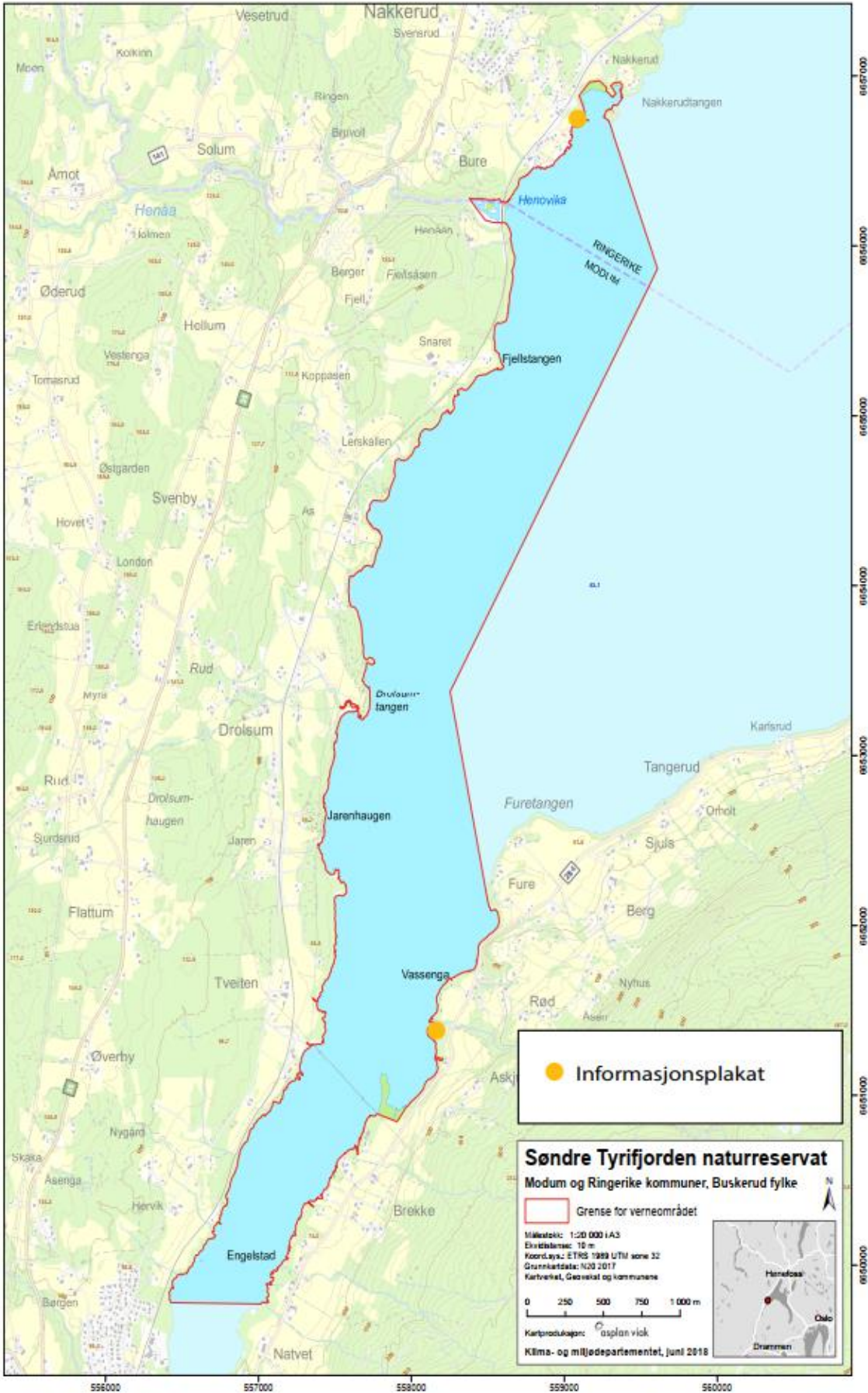
Aktuelle lokaliteter og aktører for informasjonstiltak
Brygger
Waltersbråten båthavn
Storøya bryggeanlegg/ Storøen AS
Sand båtforening i Vikersund
Vikland brygge
Drolsum båtforening
Skjærdalen brygge
Gomnes bryggeanlegg
Vik båthavn
Svensrud brygge
Gomserud brygge
Bønsnes båtutsettingsrampe
Badeplasser og friluftsområder
Røsholmstranda
Onsakervika camping
Odin Camping
Sandtangenøyene
Statoilstranda i Vik
Steinbystranda
Loråsen
Grantopp
Åsatangen
Sundvollstranda
Støa ved Tyrstrand
Nakkerudstranda
Natvedt camping
Rytterager badeplass
Steintangen badeplass
Pollen i Vikersund
Vikland brygge
Skinnerudtangen
Vinterguten
Stranda på Helgelandsmoen
Tvehjulingen
Utøyaia, Utstranda
Andre plasser
Steder for proviantering og drivstoff
Vik Circle-K
Vikersund havneområde
Sunvollen bensinstasjon
Utleisteder for båt og vannskuter
Kommunenes servicetorg
Dronning Tyra
Storøen golf / Tyrifjord-golfklubb

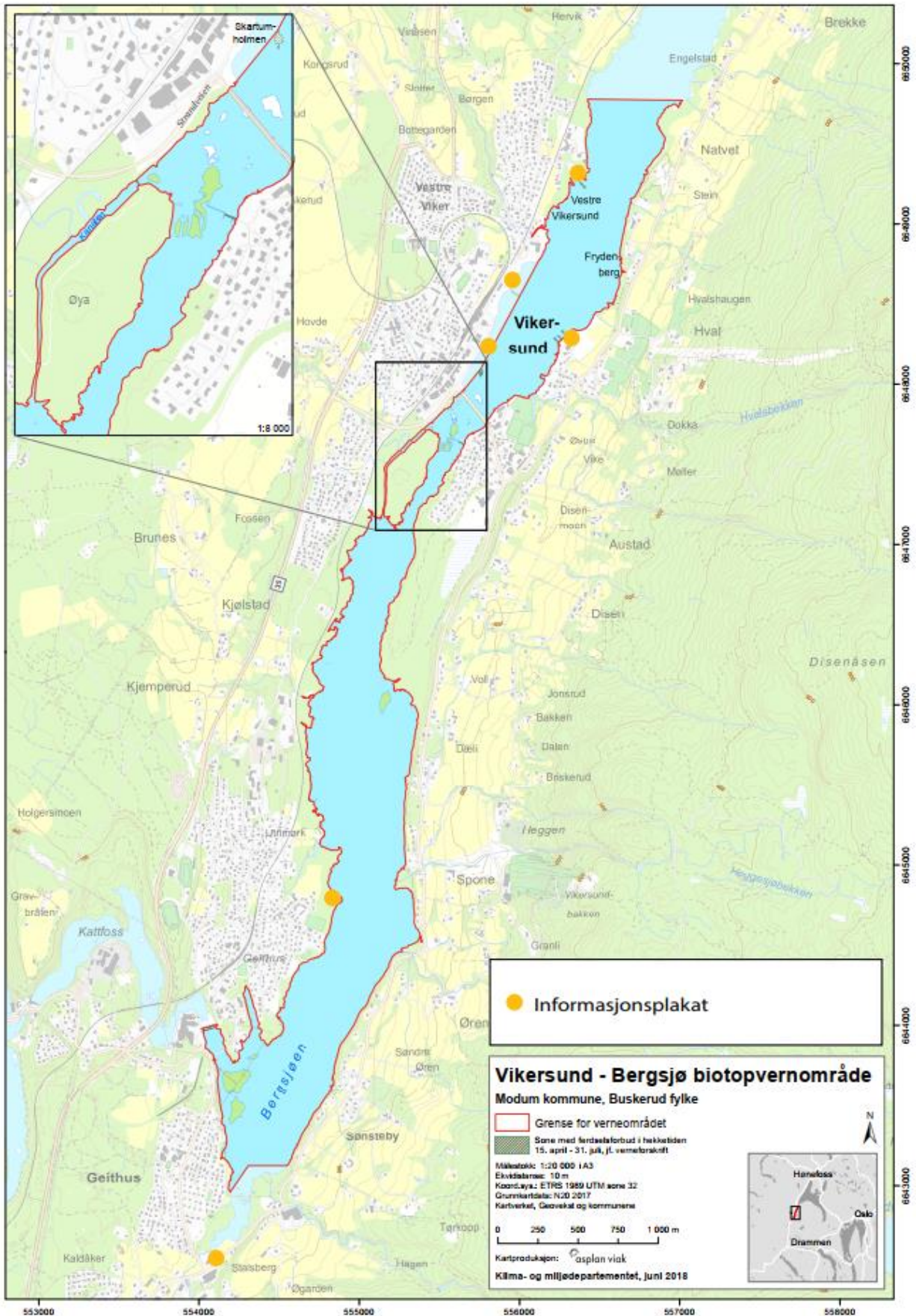
6.4 Kart - plassering av ulike informasjonsskilt

Tyrifjorden våtmarkssystem

Områdene ved Tyrifjorden er viktige hekkelokaliteter, beitemarker og rasteplasser for trekkende fugler, overvintringsområder og levesteder året rundt for mange fugler knyttet til våtmark. Verneområdene er tett på befolkningen og mye benyttet til friluftsliv:

Interaktivt kart over verneområdene tilknyttet Tyrifjorden finner du via:
statsforvalteren.no/tyrifjorden

Kontaktinformasjon Statsforvalteren i Oslo og Viken

Telefon:	69 24 70 00
E-post:	sfovpost@statsforvalteren.no
Nett:	www.statsforvalteren.no/oslo-og-viken
Post:	Postboks 325, 1502 Moss
Besøksadresse:	Dr. Hansteins gate 9, 3044 Drammen